

הצעה לפתרון בחינת הבגרות באזרחות

סמלי שאלון 034281

מועד קיץ תשע"ז 2017

הפתרון נכתב על ידי אשר אלבו

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

פרק ראשון

1. א. **ציין – פנייה לעם היהודי בתפוצות. הצג-** בהכרזה יש קריאה לעם להתלכד סביב הישוב היהודי ולסייע במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל. **הסבר-** "מבצע זה הוא ביטוי למחויבותה של הקהילה היהודית בחוץ לארץ כלפי אזרחי ישראל". כלומר על פי הקטע היוזמה של מבצע הסיוע של היהודים מהקהילה האירופית עבור הקשישים וניצולי השואה בארץ מבטאת את ההתגייסות של העם היהודי בתפוצות עבור היישוב היהודי בארץ ישראל, כפי שבא לידי ביטוי בפנייה אל יהודי התפוצות בהכרזת העצמאות.

ב. **ציין – קביעת מדיניות ויישומה. הצג-** הממשלה היא הרשות המבצעת של המדינה והיא אחראית על קביעת מדיניות ויישומה בכל תחומי החיים במדינה. **הסבר-** על פי טענת הקשיש בקטע "תפקידה של המדינה לפעול למען האוכלוסייה". לדעתו הממשלה צריכה "להקצות תקציבים ומשאבים לתכניות רווחה ובריאות עבור אוכלוסיות נזקקות". כלומר, המדינה צריכה לקבוע מדיניות וליישם אותה בכל תחומי החיים, כאשר תחום הרווחה הוא אחד מהתחומים הללו.

2. א. **ציין – עקרון שלטון החוק. הצג-** עקרון זה קובע את עליונות החוק במדינה ואת העובדה שהאזרחים ורשויות השלטון כפופים לחוק. **הסבר-** על פי הקטע מדינת ישראל קבעה נוהלי חוק שמאשרות להפעיל מנוף רק למי שהוסמך לכך וקיבל רישיון להפעלתו. בכך בא לידי ביטוי עקרון החוק במדינה על פיו כל האזרחים כפופים לחוק וחייבים לפעול על פיו.

ב. **ציין – זכויות עובדים ותנאי עבודה. הצג –** מדובר בזכויות שהמדינה מחייבת את המעסיקים להעניק לעובדים על פי חוק. הכוונה לזכות של כל אדם לתנאי עבודה בסיסיים והוגנים. זכות זו כוללת מרכיבים כגון: קביעת שכר מינימום, הגבלת מספר שעות עבודה, הבטחת שכר שווה עבור עבודה שווה, ועוד. היקפן ואופיין של זכויות העובדים תלויים במדיניות החברתית-כלכלית שמונהגת במדינה. **הסבר-** על פי הקטע המנופאים טוענים ש"שעות העבודה שלהם חורגות מן המקובל במשק, ושכרם נמוך ביחס לכמות העבודה הנדרשת מהם". בכך הם מבטאים את הפגיעה בזכויות העובדים שלהם ובתנאי העבודה שלהם, הזכות לשכר הוגן ולהגבלת שעות העבודה הנדרשות מהם.

פרק שני

3. **הצג- חובות האדם כאדם** - להכיר בזכויותיו של הזולת ולהימנע מפגיעה בזכויות של אדם אחר. **חובות האזרח (וערכים אזרחיים)** - הכוונה לחובה לציית לחוק ולחובות הקבועות בו (תשלום מיסים, שירות צבאי וכו').

4. **הצג- מאפיין 1**: קבוצת המיעוט הגדולה במדינת ישראל הינה קבוצת המיעוט הערבי והיא מהווה 20% (בקירוב) מאזרחי המדינה. **מאפיין 2**: הרוב הגדול של ערביי ישראל הם מוסלמים (90%), מיעוט מתוכם נוצרים (חלק מן הנוצרים אינם מעוניינים להזדהות כערבים).

5. **הצג – תפקיד 1 של בג"ץ**: בג"ץ מאפשר לכל אדם או ארגון לעתור בקשר להחלטות של רשויות המדינה או גופים ציבוריים אשר לדעתו גורמות לו עוול או פוגעות בזכויותיו. בתפקידו זה בג"ץ משמש ערכאה ראשונה ואחרונה בסוגיות בהן הוא מטפל. **צו שבג"ץ פועל באמצעותו: צו על תנאי** - צו של בג"ץ המורה לרשות המשיבה בעתירה להופיע בפני בג"ץ ולהציג את עמדתה לגבי העתירה.

6. **הסבר- מדיניות של העדפה מתקנת**: הענקת הטבה לקבוצה מקופחת למשך זמן מסוים במטרה לצמצום פערים בין הקבוצה המקופחת לכלל האוכלוסייה. ישנו ויכוח ציבורי לגבי היקף השימוש הראוי במדיניות זו, בין השאר מכיוון שיש הטוענים שהיא יוצרת אפליה כלפי פרטים אחרים.

7. **הסבר- סמלי המדינה הקבועים** בחוק מבטאים את זהותה היהודית. דגל המדינה מורכב ממגן דוד שהוא סמל יהודי מסורתי ומפסי תכלת ולבן שהם צבעי הטלית היהודית. סמל המדינה הינו המנורה והוא מבטא את האופי היהודי של המדינה כי המנורה היא סמל יהודי הקשור למנורה שעמדה בבית המקדש בירושלים ומשני צדיה ענפי זית.

8. **אשכול העולם היהודי: הצג – מאפיין 1**: קבוצה זו מהווה כ-15% מכלל האוכלוסייה היהודית בישראל. השקפת העולם של הדתיים הלאומיים מחויבת להלכה היהודית ולציונות, וכן משלבת ערכים השייכים לתרבות המערבית אשר יש בהם התאמה לערכי היהדות הדתית. **מאפיין 2**: הדתיים הלאומיים רואים בהקמת המדינה "אתחלתא דגאולה" (התחלת הגאולה). מבחינתם המדינה הוקמה כחלק מהתוכנית האלוהית לגאולה, ולכן הם משתלבים בכל תחומי החיים במדינה, כולל שירות צבאי מלא. **הסבר** - לפי שיטה זו חלוקת המושבים בפרלמנט נעשית ביחס המקורב למספר הקולות שבהם זכתה כל מפלגה. החישוב נעשה לפי מספר המצביעים בבחירות או לפי הקולות הכשרים בלבד - בתנאי שהמפלגה עברה את אחוז החסימה. שיטה זו מאפשרת למפלגות קטנות יחסית לשלוח נציגים אל הפרלמנט בהתאם לגודלם היחסי, ובכך היא מאפשרת לחברה הדתית-לאומית, שמהווה רק 15% מהאוכלוסייה היהודית ייצוג בכנסת באמצעות המפלגה המייצגת את בוחריה. באופן זה יכולה החברה הדתית לאומית להשפיע על כלל החברה באמצעות תהליכי חקיקה ובכך להשתלב טוב יותר בחברה.

9. **אשכול תקשורת ופוליטיקה בישראל: הצג – דרך אחת למקור מידע:** הציבור שמוסר אינפורמציה על אירועים שונים. **דרך שנייה למקור מידע:** אירועים שהתקשורת מסקרת אותם (כמו הפגנות, או טקסים מיוחדים). **הסבר-** פירושו של פלורליזם הוא הכרה בערך של מגוון דעות של אנשים או קבוצות. נוסף לכך, הפלורליזם מתבטא גם בעידוד קיום וביטוי של מגוון הדעות של האנשים או הקבוצות בחברה. העובדה שמקורות המידע של התקשורת הם רבים ומגוונים ואינם נובעים ממקור אחד ויחיד, מבטאת את עקרון הפלורליזם כיוון שיש ביטוי למגוון דעות של אנשים או קבוצות המספקים מידע לתקשורת.

10. **אשכול בחירות ומפלגות: הצג- ממשל פרלמנטרי:** בשיטה זו יש עדיפות מבחינת המעמד לרשות המחוקקת, כלומר לפרלמנט, על פני הרשויות האחרות. האזרח בוחר את נציגיו לפרלמנט ומתוך המפלגות שנבחרו מורכבת הממשלה שהיא הרשות המבצעת. הרשות המבצעת תלויה ברוב בפרלמנט כדי לפעול. **הסבר-** הפרדת הרשויות מתפקדת במשטר הפרלמנטרי באופן הבא:

- הרשות המבצעת מוגבלת על ידי הרשות המחוקקת (הפרלמנט), המחוקקת את החוקים שבמסגרתם מותר לרשות המבצעת לפעול ולקבוע את מדיניותה.
- הרשות השופטת מונחית לפרש את החוקים שנחקקים בפרלמנט. באמצעות הפרשנות שהרשות השופטת מעניקה לחוקים בפסקי הדין היא מאזנת ומרסנת את הרשות המחוקקת.
- הרשות המחוקקת יכולה לרסן את הרשות השופטת באמצעות שינוי החוק, אם הפרשנות שהרשות השופטת העניקה לחוק אינה מקובלת על הפרלמנט. שינוי החוק מחייב את הרשות השופטת בפסיקותיה.

11. **אשכול רשויות מקומיות: הצג-** הבחירות לרשות המקומית מתקיימות באמצעות שני פתקים- בפתק אחד בוחרים את ראש הרשות ובפתק השני בוחרים את נציגי מועצת הרשות המקומית. **הבחירות למועצת הרשות-** בדומה לבחירות לכנסת, הבחירות למועצת הרשות המקומית גם הן: כלליות, שוות, חשאיות, יחסיות ורשימתיות (בוחרים ברשימת מועמדים). הבחירות מתקיימות מדי 5 שנים (כלומר הן גם מחזוריות). כל תושב הרשות המקומית מגיל 17 ומעלה רשאי להצביע בבחירות לרשות המקומית. **הבחירות לראש הרשות-** בניגוד לבחירות למועצת הרשות שהן רשימתיות ויחסיות, הבחירות לראש הרשות הן אישיות ורוביות. כלומר, הנבחר לראש הרשות הוא המועמד שיקבל את המספר הגדול ביותר של הקולות הכשרים, אבל בתנאי שקיבל לפחות 40% מהקולות. אם אף אחד מהמועמדים לא השיג 40% מהקולות, או שהיו 2 מועמדים שזכו למספר שווה של קולות כשרים, נערכות בחירות חוזרות לראש הרשות תוך 14 יום מיום הבחירות. אל סבב הבחירות החוזרות עולים 2 המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הרב ביותר וכעת הם מתמודדים אחד כנגד השני. **הסבר-** מכיוון שהבחירות הן יחסיות, מספר הנציגים במועצה של רשימת מועמדים נקבע לפי הכמות היחסית של הקולות הכשרים שבהם זכתה הרשימה. בכך בא לידי ביטוי עקרון שלטון העם כיוון שרצון העם מתממש באמצעות הנציגים לשלטון המקומי אותם הוא בחר.

12. **אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון: הצג-** ועדת חקירה פרלמנטרית: בסמכות הכנסת להקים ועדת חקירה מטעמה. ועדת החקירה יכולה להיות אחת מועדות הכנסת עצמן אשר תתפקד כועדת חקירה פרלמנטרית (למשל ועדת הכנסת לקידום מעמד האישה אשר תפקדה כועדת חקירה פרלמנטרית לחקר הסחר בנשים) או יכולה להיות ועדת חקירה שתורכב מחברי כנסת אשר יבחרו לשמש כחברי ועדת החקירה. החוק קובע שבכל ועדה חקירה פרלמנטרית יהיו נציגים של סיעות שאינן חלק מהקואליציה, כלומר אינן משתתפות בממשלה אלא באופוזיציה, לפי יחסי הכוחות של הסיעות בכנסת. **הסבר-** עקרון הפלורליזם פירושו ריבוי דעות המבטא את המגוון הקיים בחברה. הרכב ועדת החקירה הפרלמנטרית מבטא את ריבוי הדעות בחברה כיוון שבועדה הפרלמנטרית יושבים נציגים מסיעות שונות, גם סיעות שאינן בקואליציה. בכך מתבטא הפלורליזם הקיים בחברה כיוון שנשמעים הקולות השונים של הציבור כפי שמשקף ביחסי הכוחות של נבחרים הציבור שנבחרו לכנסת.

פרק שלישי

13. **הצג- לאומיות אתנית-תרבותית:** תחושת שייכות של אדם לקבוצת אנשים, שיש לה תודעה והכרה עצמית כקבוצה בעלת מאפיינים משותפים, השואפים להגדרה עצמית במסגרת של מדינה ריבונית בטריטוריה מסוימת. המאפיינים המשותפים בסוג זה של לאומיות מבוססים על יסודות אתניים-תרבותיים של חברי הקבוצה, כמו שפה, היסטוריה, תרבות, מוצא, אורח חיים מסוים ומנהגים מסוימים ולעיתים דת. השייכות ללאומיות האתנית-תרבותית קודמת לשייכות למדינה, ואין חפיפה בין ההשתייכות הלאומית לבין האזרחות במדינה. **הסבר-** על פי הקטע נאמר כי לאומיות היא שותפות המבוססת על שייכות של בני קבוצת הלאום לרקע משותף, המבוסס על מורשת ותרבות הייחודיים לבני הלאום. בכך באה לידי ביטוי לאומיות אתנית תרבותית שהיא לאומיות המבוססת על מאפיינים של תרבות משותפת, כמו היסטוריה, מוצא, אורח חיים מסוים וכו'.

14. **הצג -** גישה זו מדגישה את השוויון החברתי-כלכלי על פני החירות הכלכלית. על פי גישה זו יש אחריות של המדינה כלפי החלשים בחברה. המדינה צריכה להיות מעורבת בתחום החברתי-כלכלי במידה רבה, כדי להבטיח קיום בסיסי בכבוד לכל אדם. הדבר בא לידי ביטוי למשל באמצעות סבסוד שירותים לאזרחים על ידי המדינה, הענקת שירותים חברתיים, חקיקה חוקים חברתיים, ואף הלאמה של תחומים מסוימים שמנוהלים ישירות על ידי המדינה. נוסף לכך גישה זו תומכת במיסוי גבוה על העשירונים העליונים כדי לצמצם פערים בחברה. **הסבר-** על פי הקטע אחד הביטויים לאחווה השוררת בין התושבים הוא "למשל בשירותים חברתיים רבים שהממשלה מעניקה לכל תושב במדינה, וכן בקצבאות שמטרתן ליצור ביטחון חברתי כלכלי לכלל האוכלוסייה. את השירותים מממנים האזרחים בתשלום מסים גבוהים". בכך באה לידי ביטוי הגישה הסוציאל דמוקרטית הדוגלת באחריות של המדינה כלפי כלל החברה וכלפי החלשים במדינה. המדינה מתערבת בתחום הכלכלי באמצעות הטלת מיסים גבוהים שמטרתם להבטיח את הביטחון הכלכלי של כלל האוכלוסייה.

15. **הצג- הסכמיות** פירושה הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה על כללי משחק בסיסיים או על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה. בכך מחזקת ההסכמיות את היציבות של המדינה ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות בתחומים אחרים. ישנו מתח בין ערך הפלורליזם המעודד ריבוי דעות לערך ההסכמיות המחזק את הערכים המשותפים. **הסבר-** על פי הקטע ניתן לראות שכותב המאמר טוען כי ככל שעולה רמת ההסכמיות בחברה כך עולה רמת הסולידריות והאחוה בין התושבים במדינה. הוא כותב כי "ככל שהאוכלוסייה אחידה יותר במדינה- כך האחוה ששוררת בין תושביה רבה יותר". בהתאם לכך, במדינות בהן רמת ההסכמיות היא נמוכה, יש פחות אחווה בין האזרחים ולכן פוחת גם הרצון של האזרחים לשלם מיסים גבוהים שיטיבו עם כלל האוכלוסייה.

16. **ציין- קריאה ראשונה. הצג-** זוהי הצבעה במליאה על הצעת חוק ממשלתית שאושרה בוועדת השרים לענייני חקיקה או על הצעת חוק פרטית שעברה קריאה טרומית. אם ההצעה זוכה לרוב היא עוברת לטיפול ועדת הכנסת הרלוונטית הדנה בפרטי הצעת החוק ומעצבת את הנוסח שיעלה בקריאה הבאה או ממליצה לדחותה. במסגרת דיון הועדה זכותו של כל ח"כ להציע הסתייגויות לנוסח סעיפי החוק. **הסבר-** על פי הנאמר בקטע הצעת החוק אושרה ברוב קולות בוועדת השרים, וכעת הועברה לדיון במליאה. בתום דיון זה תתבצע הצבעה בקריאה ראשונה על החוק.

17. **ציין- חוק האזרחות. הצג-** חוק זה מגדיר את הדרכים השונות לקבלת אזרחות ישראלית. חוק זה נובע מתפיסת היסוד של מדינת ישראל כמדינת הלאום של כל יהודי העולם ולכן מקנה אזרחות אוטומטית לכל מי שעולה לארץ מכוח חוק השבות. לצד אזרחות מכוח חוק השבות יש דרכים נוספות לקבלת אזרחות בישראל: ישיבה רצופה בישראל בין השנים 1948-1952, לידה לאזרחים ישראלים, התאזרחות על בסיס קריטריונים שונים ובכללם מגורים של 3 שנים בישראל וידעת מה של השפה העברית – בכפוף לאישור שר הפנים. בנוסף לדרכים אלו שר הפנים רשאי להעניק אזרחות על בסיס תרומה למדינה. **הסבר-** על פי הקטע המבקש ממשד הפנים התחנך בישראל והתגורר בישראל מעל ל 3 שנים ברציפות, וכמו כן הוא דובר עברית. בכך הוא מבקש לקבל אזרחות על בסיס הליך התאזרחות בהתאם לחוק האזרחות של המדינה.

18. **ציין- הזכות לקניין. הצג-** לכל אדם הזכות להחזיק בדבר שיש לו ערך כלכלי ולעשות בו כרצונו. כמו כן, אין לפגוע בקניינו של אדם ללא הסכמתו המפורשת. הזכות לקניין כוללת קניין חומרי (כמו רכב, דירה, קרקע וכו') וגם קניין רוחני (זכויות יוצרים, פטנטים וכו').

הסבר- על פי הקטע מימוש זכות זו בא לידי ביטוי בכך שנאמר כי "בתמורה למסירת מכוניתם, וכדי שלא יפסידו את ערכה הכספי, יקבלו מוסרי המכוניות לגריטה פיצוי כספי גדול". הפיצוי הכספי מבטא את הזכות לבעלות של בעלי המכוניות על מכוניתם והפיצוי הכספי מבטא את הערך הכספי של הקניין החומרי שבעלותם (המכונית).

19. **טענה-** אני מתנגד למדיניות הוספת הפלואור למי השתייה. **נימוק 1:** אני מאמין שהתערבות של המדינה בתחומי הפרט של האזרחים במדינה צריכה להיעשות רק בענייני חיים ומוות. חופש הפרט לרבות הזכות לבחור את הרכב מי השתייה שלו צריכה להיות זכות בעלת עדיפות גבוהה. הוספת הפלואור אינה נוגעת לעניינים של חיים ומוות אלא רק לענייני בריאות השיניים של האזרחים, ולכן יש להשאיר את שיקול הדעת לאזרחים במקרה זה. **נימוק 2-** בקרב חוקרים ישנן דעות שונות וחלוקות בנוגע לצורך בהוספת הפלואור למי השתייה. יש חוקרים הטוענים כי הוספת הפלואור עשויה אף להזיק לבריאות. המסקנה מן הפלורליזם הקיים במחקר צריכה להיות הנגשת

המידע אל הציבור לצורך הגברת המודעות למגוון הדעות הקיימות והשארות מרחב הבחירה לאזרח עצמו מתוך ריבוי זה.

20. **טענה-** לטענתי יש לאסור לבישת לבוש בעל סממנים מסורתיים או דתיים במרחב הציבורי. **נימוק 1:** לפי דעתי יש להפריד בין הדת למדינה באמצעות חקיקת חוקה, בדומה לנעשה בצרפת. המרחב הציבורי צריך להיות מרחב ניטרלי מבחינה דתית או תרבותית, ואסור שיתמלא בסמלים מסורתיים או דתיים. את חופש הדת יש לקיים במרחב הפרטי של האזרחי אבל לא במרחב הציבורי. **נימוק 2:** אוכלוסיית הרוב במדינת ישראל היא אוכלוסייה שאינה דתית. לכן, בהתאם לעקרון הכרעת הרוב, יש לאפשר לרוב זה לקבוע את אופיו של המרחב הציבורי במדינה. רוב חילוני זה יקבע שהמרחב הציבורי צריך להיות נקי מסמלים בעלי אופי דתי, כמו רעלות, כיפות, או סמלים דתיים אחרים.